

Bruk og brukere

Bruk er et transitivt verb, dvs. et verb som kan og må utføres på et eller flere objekter: vi bruker alltid noe. «Noe» kan være redskaper og verktøy for å gjøre noe, f.eks. sage, sykle, eller det kan være et objekt vi bruker, f.eks. en kopp eller en gaffel. Bruk er altså en aktivitet eller en del av en aktivitet, og den aktiviteten har ofte et mål som ikke handler om det vi bruker, men som likevel er avhengig av bruken for å lykkes. For designere betyr det at vi må forstå hva brukerne egentlig gjør for å kunne lage gode redskaper og objekter til dem.

Noen objekter eller artefakter definerer aktiviteten og bruken, slik som sykle og sage, mens i andre aktiviteter kan vi bruke ulike artefakter, f.eks. spise og drikke. I design av IT-systemer og -artefakter er vi egentlig mer opptatt av bruk enn av brukere, siden det er hvordan den artefakten vi designer blir brukt som er viktig for design. Men det er jo brukerne som bruker, så det er bare gjennom dem vi kan få vite noe om hvordan artefakten vi designer blir eller kan bli brukt.

Gjennom livsløpet til en artefakt eller et system kan vi si at bruk egentlig er mange forskjellige aktiviteter: å forstå, å ta i bruk, å lære seg å bruke, å gjøre til vane, å mestre, å reparere, å gjenbruke og å kaste—og vi må ta med kreativ bruk (eller omgåelser) og misbruk. Når vi designer må vi ta hensyn til hvilken aktivitet eller prosess brukeren er og gjør. En artefakt som bare brukes en gang i året, må være superlett å ta i bruk med en gang og ha gode bruksanvisninger, noe som er veldig tungvint hvis den brukes mye og ofte. Det samme gjelder hvis vi designer et produkt: da må vi tenke at en potensiell kjøper skal forstå hva produktet er og kan brukes til ved første øyekast og at det nyinnkjøpte produktet skal kunne tas i bruk med en gang, uten mye plunder. En artefakt som skal brukes mange ganger hver dag, kan godt være litt vanskeligere å ta i bruk og lære seg, men den må være mye lettere å bruke når bruken er blitt en vane.

Sist uke var vi inne på at vårt forhold til tingene kunne være forskjellig, og vi så et videoklipp der keramikeren Pinell snakket om hvorfor han var blitt glad i en ru og ruglete kopp som ikke var spesielt behagelig å drikke av. Han fortalte at han vanligvis ikke legger merke til at han drikker te før koppen er tom, mens denne koppen gjorde at han ble oppmerksom på drikkingen og teen han drakk.

Dette kan vi si er et generelt fenomen: ting som fungerer bra og glir lett inn i aktivitetene våre er som en forlengelse av kroppen, og vi trenger ikke bruke energi eller oppmerksomhet på dem. Men hvis tingene er annerledes enn forventet eller ikke fungerer, retter vi oppmerksomheten på tingen i stedet for aktiviteten: på koppen i seg selv i stedet for te-drikkingen. Filosofen Martin Heidegger snakker om dette som at tingen kan være «ready-to-hand» eller den kan bli fokus og «present-at-hand».

Vi kan fokusere på bruk på et veldig detaljert nivå, som Pinell gjør med sin kopp når han drikker te. Når jeg skriver dette notatet, trykker jeg på taster og bruker kommandoer på min pc, og aktiviteten å skrive avhenger at jeg klarer å taste riktig og kan de riktige kommandoene. Når jeg kan dem, kan jeg tenke på innholdet i det jeg skriver i stedet for å ha oppmerksomheten på tastaturet. Det jeg skriver skal føye seg inn i en større sammenheng, som pensum i et emne, og dette overordnede målet vil prege hva jeg skriver i dette notatet og hva jeg sparer til neste notat. Det kan være nyttig å se på en

aktivitet på flere analytiske nivåer: hele den store aktiviteten, de handlingene som bidrar til den, og de detaljerte operasjonene jeg gjør for å utføre handlingene. Denne nivå-delingen er ganske vanlig for å studere folks aktiviteter, som f.eks. i Activity Theory eller virksomhetsteori (eller aktivitetsteori) på norsk. Virksomhetsteorien brukes mye i pedagogikk for å snakke om at vi må kunne de detaljerte operasjonene godt, kanskje øve på dem til de nesten blir automatisert, før vi kan ha fullt fokus på handlingene der operasjonene inngår. I en virksomhet kan det inngå flere handlinger, og man vet kanskje ikke om alle som må til for å oppnå målet med virksomheten. Et eksempel på dette er å ta en grad på universitetet, der man ikke på forhånd vet hvilke handlinger som inngår.

En annen måte å analysere aktiviteter på er å se på dem som oppgaver og kjeder av oppgaver. En oppgave kan være en aktivitet eller en handling, f.eks. det å lese en artikkel og skrive lesenotat. Vi kan si at en oppgave lar seg avgrense i omfang og har et resultat. I en organisasjon er det mange folk som gjør ulike oppgaver og som er avhengige av hverandres arbeid. Vi kan si at oppgavene inngår i oppgavekjeder og at disse oppgavekjedene er vevd eller flettet sammen i nettverk. For IT-designere som automatiserer noen av oppgavene i slike kjeder og nettverk, er det veldig viktig å se hvordan den automatiske oppgaveutførelsen fungerer sammen med de andre oppgavene, og med hele oppgavekjeden og oppgavenettverket. Vi kommer tilbake til dette senere i emnet, når vi diskuterer organisasjoner.

I fagfeltet Computer-Supported Cooperative Work (CSCW)) er teori om arbeid og om oppgaver og oppgavekjeder sentralt. Fagfeltet dreier seg om å forstå hva folk gjør i sitt arbeid og hvordan de samarbeider slik at man kan designe IT-støtte til dette. I CSCW er studier av arbeidspraksis viktig. Med begrepet praksis tenker vi ikke bare på det vi gjør til vanlig, men heller at begrepet refererer til det å være en god praktiker. En god praktiker kan øve seg for å bli god, og det betyr at det finnes noen normer, regler og prinsipper for hva som er god praksis og ikke. Når vi velger å automatisere en oppgave eller deler av en oppgave må automatiseringen bygge på kunnskap om god praksis slik at den kan opprettholdes.

Ut fra det som er skrevet ovenfor er det klart at bruk foregår i en større sammenheng, en «kontekst». Konteksten påvirker bruken, det er spesielt tydelig hvis vi sammenlikner det å bruke en artefakt alene, med god tid, og det å bruke samme artefakt hvis man har dårlig tid eller med mange som ser på deg, f.eks. i kø, og du føler at du må forte deg. Selv den sikreste bruker kan bli nervøs under press og gjøre feil operasjoner og dermed ødelegge for hele aktiviteten.

Svein pleier å definere en hverdagssituasjon som en konstellasjon av

- 1) en eller flere personer
- 2) som har ulike interesser, verdier, identiteter og behov
- 3) og som utfører gjøremål, oppgaver eller aktiviteter
- 4) under bestemte fysiske, sosiale og kulturelle forutsetninger
- 5) i en bestemt fysisk, kulturell og sosial kontekst.

Alle disse fem aspektene påvirker hva og hvordan ting brukes. Det er derfor verdt å ta et nærmere blikk på disse, noe vi kommer tilbake til senere.

Bruk av datamaskiner og digitale redskaper

Når vi omtaler bruk som en relasjon mellom et menneske og artefakt, i en situasjon, i en kontekst er vi opptatt av artefakten som redskap, som forlengelse av menneskets evner og handlingsrom. Vi kan skille mellom hvor spesialisert en redskap er ved å bruke ulike begreper: verktøy og instrument. Vi snakker ofte om verktøy, som en hammer, i forbindelse med håndverk, mens vi bruker begrepet redskap om verktøy som brukes i kjøkkenet eller i hagen. Instrumenter er spesialiserte og ofte mer kompliserte verktøy som det må kompetanse til for å brukes.

Vi kan snakke om digitale redskaper på samme måte, men det er en viktig forskjell mellom tradisjonelle redskaper og redskaper som er digitale: de er ikke passive objekter, de gjør noe – de utfører oppgaver eller operasjoner og handlinger. Digitale redskaper er datamaskiner, og som andre maskiner kan de utføre oppgaver (hvis de tilføres energi). Svein har skrevet om de seks typene enkle maskiner: skråplan, skrue, kile, vektstang, hjul med aksel, og trinse, som alle utfører arbeid når de tilføres energi. Mekanismene i de enkle maskinene finner vi i mange hverdagslige (og spesialiserte) innretninger.

Vi kan gjøre noe av det samme for datamaskiner: prøve å forstå hva som er så spesielt med dem ved å ta utgangspunkt i det som kjennetegner det digitale og hva som kjennetegner datamaskiner som maskiner. Hvilke egenskaper har de som kan «forlenge» menneskelige egenskaper? Hva kjennetegner datamaskiner rent teknisk?

Datamaskiner egner seg til å registrere, lagre, bearbeide og gjenfinne data. De kan huske, søke, strukturere, lete og behandle store mengder data mye mer effektivt enn mennesker, og egner seg til rutineoppgaver og oppgaver der store mengder data skal bearbeides på kort tid.

I utgangspunktet er datamaskinen en maskin som behandler data «input» om til data «output». Vi bruker ofte betegnelsen informasjonsteknologi (IT) fordi dataene representerer informasjon som mennesker er interessert i å bruke. Dataene må kunne registreres digitalt og ha en digital representasjon, og de behandles etter bestemte regler og metoder eller algoritmer. Behandlingen produserer «output», som også representeres digitalt. En kalkulator kan være et eksempel: input er tallene som skal regnes på og den regneoperasjonen som skal utføres, output er resultatet av regneoperasjonen. Når vi bruker en kalkulator sier vi at vi interagerer med den: vi gir den input og instruksjon og mottar output.

De grunnleggende egenskapene til datamaskiner muliggjør og begrenser hvilke oppgaver datamaskiner er egnet til å utføre. Datamaskiner utfører først og fremst «kognitive» oppgaver, dvs. oppgaver som består i å behandle abstrakte, symbolske digitale representasjoner, og som kan kontrollere andre fysiske eller abstrakte operasjoner. Et enkelt eksempel er en termostat som måler temperaturen og slår av ovnen hvis temperaturen er høyere enn en gitt verdi og slår den på dersom temperaturen er lavere enn denne verdien. Termostaten kontrollerer ovnen. Roboter er datamaskiner som kan også utføre fysiske oppgaver ved å bevege seg (f.eks. robotstøvsuger) eller ha bevegelige deler (f.eks. sprøytelakkering gjort av en bevegelig arm).

Nedenfor tar jeg for meg noen av egenskapene ved datamaskiner og «det digitale» som påvirker både design og bruk av digitale redskaper. Først må jeg si litt om «det digitale». Så tar jeg utgangspunkt i at datamaskiner kan karakteriseres ved sin input, prosessering, og output, og diskuterer hva de består i: data og algoritmer.

Det digitale

Utgangspunktet for digitalisering er forskjeller i volt (spenning) i strøm, der høy spenning defineres som 1 og lav spenning defineres som 0. Digitale signaler tolkes altså som logisk 1 eller logisk 0, noe som egentlig er en abstraksjon siden strøm er kontinuerlig og varierende. Den binære representasjonen: 1 eller 0, innfører altså et (kunstig) skille mellom høy og lav i det som egentlig er en kontinuerlig strøm. Dette er gjennomgående i digitale representasjoner: de er enten-eller dvs. 1 eller 0, uansett om det fenomenet de representerer har flytende overganger. Da må man bare bestemme hvor grensen mellom 1 og 0 skal gå.

De logiske 1 og 0 inngår i de logiske portene som datamaskiner består av, og som setter sammen 1-ere og 0-er i logiske operasjoner (AND, OR, NAND osv.) i mange abstraksjonsnivåer. En datamaskin er derfor en abstrakt maskin, bygget opp med mange lag av abstraksjon fra strømspenning til det som møter brukerne og som de kan interagere med. Et godt eksempel er kommandoen *print*, som gjør at et dokument sendes til en printer og skrives ut uten at vi trenger å bekymre oss om hvordan alle delene er koblet sammen og kan interagere (se Dourish). Kommandoen *print* er altså en abstraksjon og representerer et sett med moduler som gjør at datasystemet printer. Når vi bruker kommandoen «print» utføres alle operasjonene i modulen. Abstraksjon gjør det mulig å dele opp komplekse systemer i moduler, som kan studeres (og designes) hver for seg og der vi slipper å ta inn over oss kompleksiteten i andre moduler enn den ene vi holder på med.

Abstraksjon er helt grunnleggende for digitale systemer / datamaskiner. Når vi abstraherer trekker vi fram noen karakteristika som viktige og trekker fra eller ser bort fra andre. Det gjelder også for dataene, som er digitale abstraksjoner. Et enkelt eksempel på en digital artefakt er et termometer, der vi måler feber som et tall. Tallet representerer hvor mye feber du har og anses ofte som «riktigere» enn hvor febril du føler deg.

Representasjoner

Data er digitale representasjoner som kan representere all slags informasjon digitalt. Datamaskinens representasjoner er digitale, dvs. binære og ikke kontinuerlige eller analoge, og de er egnet til å representere det som er mulig å måle og telle. Termostaten måler temperaturen og slår på ovnen hvis den er under et bestemt tall.

En sentral aktivitet for informatikere er å kategorisere data og definere datatypene som skal behandles og beregnes i datamaskinen. Dataene og behandlingen av dem kan ses som en modell av et fenomen, der vi tar med de datatypene som er viktige og bestemmer hvordan de skal behandles. Jeg vil bruke Majorstu-krysset som eksempel (det har jeg fra Kristen Nygaard, som likte å bruke det for å forklare objekt-orientering). Hvis vi skal lage en modell av Majorstu-krysset kan vi starte med bilene. Men vi ser raskt av vi også

må inkludere trikker og busser, og vi innser at vi må ha en ny kategori (klasse) for å snakke om dem alle samtidig: kjøretøy. De ulike typene kjøretøy har ulik oppførsel i krysset. Tar vi med ambulanser, må det også bli en egen kategori siden det gjelder ulike regler for ambulanser og personbiler. Vi trenger å ha med forgjengere og sykler – og vi må ha med el-sparkesykler (som har skiftet fra å være sykkel til å bli motorkjøretøy de siste årene). Videre må vi bestemme hvor Majorstu-krysset starter: kanskje er det ved lyskryssene på hver side av Majorstu-huset? Eller skal vi la grensen gå der køen om morgenen starter, som er langt forbi lyskryssene? Hva som er med og ikke, og hva som velges ut som viktig, kan ha betydning. Tar vi ikke med sykler i modellen, kan det ha konsekvenser for hvordan veibanen blir designet, gir vi trikken mer vekt enn andre kjøretøy, vil det ha konsekvenser for hvordan trafikken vil flyte i krysset. Et annet hverdagslig eksempel kan være skirenn for barn og ungdom, der fødselsår er det som brukes for å definere deltaker-klasser, mens vi vet at i ungdommen varierer prestasjonene mer på grunn av høyde og vekt enn av fødselsår. Hva som velges og prioriteres har ofte konkrete konsekvenser for folk.

Modeller er representasjoner av fenomener der noen ting er med og andre ikke. Hva som inngår i modellene er viktig i og med at ikke alt kan representeres, og det gjelder alle slags kategoriseringer og klassifiseringer. Hvis klassifiseringene og kategoriseringene er knyttet til konkrete effekter vil de kunne ha store konsekvenser for folk, f.eks. vil det å ha en medisinsk diagnose være viktig for dine rettigheter som pasient og borger, f.eks. rett til sykepenger. Har du ingen diagnose, får du ikke sykepenger. Ofte inneholder klassifikasjonssystemer en restkategori, og denne kan endre seg over tid. Eksempler på dette er sykdommen AIDS, som først ble en diagnose etter mange år, og dagens diskusjon om ME er en diagnose.

Abstrakte representasjoner kan representere alle slags data. Abstraksjoner representerer konkrete objekter, strukturer og prosesser som fins i verden, og når abstraksjonene konkretiseres i representasjoner så blir de også en del av verden. I sykehus finnes f.eks. mennesker representert som pasienter både som innlagte personer og som pasientjournaler. Som pasient er det diagnose og symptomer som er viktige, og ikke så mye annet. Mange av dataene som samles inn om pasienten er bare indikatorer på sykdom eller behandling: indikatorer er det som kan måles og registreres som tegn på noe annet. Febermåling tas som indikator på hvor syk du er, blodprøver analyseres for å finne indikatorer på f.eks. betennelse i kroppen. Ofte er det ikke mulig å måle akkurat det man er ute etter, og man må ta til takke med det som er mulig å måle. En forsker fra Transportøkonomisk institutt fortalte meg en gang at for å beregne tungtransport gjennom Oslo brukte de målinger gjennom bomringen, men de kunne bare måle korte og lange biler, og måtte derfor regne seg fram til hvor mange lastebiler som transporterte varer gjennom Oslo basert på det de kunne måle.

Det finnes en rekke sensorer som kan registrere og måle ting vi ikke kan sanse (elektromagnetiske bølger, f.eks. infrarødt lys, radiosignaler). Men også her finner vi at sensorene ikke alltid måler direkte det vi er ute etter. En fuktsensor i en potteplante måler hvor mye strøm som går i kretsen. Strømmen i kretsen endres med fuktigheten i jorda og går lettere gjennom fuktig jord. På forhånd må vi vite hva motstanden er for hhv. fuktig og tørr jord, og forskjellen mellom disse er utgangspunkt for beregningen av fuktighet. Fuktsensoren måler hvor mye strøm som slipper gjennom kretsen, og motstanden i kretsen brukes til å beregne hvor fuktig jorda er. Mange sensorer bruker

fysiske og kjemiske egenskaper ved fenomenet som utgangspunkt for å sette opp en strømkrets der en kan måle om og hvordan motstanden endres, og der endringen i motstand brukes som data (som indikator) på det som sensoren skal måle.

Representasjoner i datamaskiner er ofte designet for å være forståelige for mennesker, for å lette interaksjonen og kontrollen av datamaskinen. Internt i datamaskinene er det annerledes, f.eks. har ikke robotgressklipperen noe kunnskap om gress, eller robotstøvsugeren noe kunnskap om rengjøring og støv. Det er menneskene – brukerne – som lager mening ut av det datamaskinen utfører og gir mening til dataene som utgjør input og output. Det er mennesker som gjør data om til informasjon.

Prosess

Datamaskiner gjør ting, og i bunn og grunn er de maskiner som lager resultater («output») av de dataene de får inn («input») etter bestemte regler. Datamaskinen er en abstraksjon av denne prosessen. Vi kaller beskrivelsen av hva som skal gjøres med dataene for algoritmer, dvs. strukturen for den prosesseringen datamaskinen gjør. Vi kan si at som andre maskiner er datamaskiner avhengig av at algoritmene er riktige og at de utfører algoritmene riktig, dvs. at de fungerer som de skal, slik at vi kan stole på resultatet. En kalkulator må regne riktig for at vi vil bruke den.

I de fleste datamaskiner bestemmer algoritmene det som skal gjøres med input-data for å produsere den ønskede output. Algoritmene er derfor avhengig av dataene – og omvendt: hvis vi bare kan telle målinger av korte og lange biler, er det disse tallene som må legges til grunn for å finne ut hvor mange lastebiler som kjører gjennom bomringen.

Datamaskiner er ofte designet som generelle maskiner, dvs. at samme maskin kan gjøre mange forskjellige oppgaver, og at man ikke kan se på den hvilke oppgaver den kan gjøre. Dette gjør det vanskeligere å ha samme kontroll som manuelle redskaper og enkle maskiner gir, siden disse er mulig å gjennomskue, forstå og kontrollere. Kalkulatoren kan vi normalt forstå og sjekke, men skatteberegningen er mye mer komplisert og vanskeligere å kontrollere. Store, komplekse systemer, som Skatteetetatens systemer, får data fra mange kilder, og de inngår i flere regnestykker, og både datainnsamlingen og beregningene skjer uten at vi trenger å gjøre noe. Skatteetatsens systemer fungerer som en «autonom» teknologi, som tar beslutninger og handler på egenhånd, uten at et menneske har interagert med dem og har gitt dem eksplisitt kommando.

Bruk av digitale redskaper

Bruken av digitale redskaper kan beskrives på ulike nivåer: vi interagerer med det fysiske grensesnittet, men må også forholde oss til modellene og dataene – som er abstrakte representasjoner. Både den konkrete, fysiske interaksjonen og den abstrakte tolkningen er viktig for bruken av digitale redskaper.

For den fysiske interaksjonen gjelder at grensesnittet er forståelig og tilgjengelig: vi må forstå hva vi skal trykke på eller hva vi skal gjøre, og vi må være i stand til å utføre de konkrete handlingene eller operasjonene. Interaksjonsdesign handler om å lage interaksjonsmekanismer som er forståelige og brukbare. Universell design handler om hvordan vi skal designe interaksjonsmekanismene slik at de også kan brukes av folk

med nedsatt funksjonsevne uten at de må ta i bruk ekstra utstyr. Interaksjonsdesign handler om at det maskinen responderer med må være forståelig, slik at vi forstår om og at vi har gjort ting riktig. For å snakke om bruk av digitale redskaper, kan vi bruke innsikt fra bruk av andre konkrete redskaper og maskiner.

Det som skiller digitale redskaper fra andre, fysiske og manuelle redskaper er at god bruk ofte også forutsetter at vi kan tolke og forstå modellene og representasjonene som er implementert. For å forstå kalkulatoren og godta dens resultater, er det smart å kunne regne – et overslag i hodet vil lett kunne si om resultatet virker riktig. Er det for varmt eller kaldt i rommet, kan vi manipulere termostatens temperaturgrense. For mer kompliserte systemer, med flere typer data og vanskeligere beregninger, kreves mer arbeid for å sjekke at dataene og beregningene er riktige. Vi må forstå modellen som ligger til grunn for beregningene, og vi må vite hvilke data som inngår og hvor de kommer fra, for å kunne kontrollere resultatet.

Dette at vi både må forstå de konkrete interaksjonsmekanismene og de abstrakte modellene gjør at bruk av digitale redskaper er mer krevende enn andre typer redskaper og maskiner. Usynlige eller autonome systemer er derfor ekstra vanskelige å forstå og kontrollere. Dessuten medfører de en fornyet diskusjon om begrepene bruk og bruker: kan du sies å være bruker av et system du ikke interagerer med? Skatteetatens systemer har en veldig liten interaksjon med borgerne om skatten, men vi kan likevel sies å være pålagt å bruke Skatteetatens systemer. Hvordan kan vi snakke om bruken av en selvkjørende bil? Vi kan også diskutere bruk av robotstøvsugere der det er få interaksjonsmekanismer og vi ofte må interagere ved å late som vi er en hindring (sette foten foran for å få dem til å skifte retning).

Oppsummert kan vi si at for å forstå og beskrive bruk av digitale redskaper kan vi hente innsikt fra bruk av manuelle, fysiske redskaper, som fingerferdighet og håndlag. Vi må også ta med kunnskap om bruk av maskiner, dvs. artefakter som utfører oppgaver. Bruken av hverdagslige maskiner som vaskemaskiner kan gi innsikt i arbeidet med å gi input, velge behandling (f.eks. vaskeprogram), og motta output. Vi kan erfare hvor viktig tilbakemeldingene fra vaskemaskinen er for bruken. Her kan vi også se at hvordan vi forstår hva vi putter inn i vaskemaskinen har innflytelse på hvilken behandling vi kan (bør) velge, og at input og behandling må tilpasses hverandre for å gi ønsket resultat. Det tredje og mest kompliserte aspektet ved digitale redskaper er å forstå abstraksjonen som er representert i datamaskinen: hvordan fenomenet som representeres er modellert, hvilke datatyper som er mulige, hvordan de behandles, hvordan datatypene og behandlingen samspiller, og hvordan resultatet skal tolkes. Her kan vi ta med at god forståelse av hva som ikke er med i modellen og hvilke data(typer) som ikke tas med i beregning kan gi verdifull kunnskap og forståelse av effektene av bruken av digitale redskaper / datamaskiner. Å se hva som mangler krever imidlertid mye kunnskap.

Vi vil hevde at vi trenger et stort repertoar av kompetanse, kunnskaper og ferdigheter for å bruke digitale redskaper. For å operere et grensesnitt trenger vi ferdigheter: vi må vite hvordan vi opererer datamaskinen: vi må vite hvor vi skal trykke og hva vi kan gjøre med redskapen. For å gjøre bruk av resultatet av datamaskinens behandling trengs det kunnskap om fenomenet som er representert i maskinens modeller og data: vi må skjønne hva resultatet betyr. Noen ganger kan vi skjønne hvordan en maskin virker ved å analysere erfaringene over tid, slik at vi kan utvikle forståelse ettersom vi får mer

erfaring. Når vi går på kurs for å lære oss et nytt system er det ofte grensesnittet det fokuseres på, men vi får også vite hvordan dataene og beregningene skal tolkes. Vi kan sammenlikne med å kjøre bil med gir: i starten er giringen vrien og krever at vi har oppmerksomheten på selve det å gire mens vi kjører, men etterhvert går giringen automatisk og vi kan bruke mer av oppmerksomheten på kjøringen-i-trafikken og på trafikkbildet.